Fôring av sau

Tema

- Litt bakgrunnsinfo
- Regler for kopperinnhold i fôr til sau
- Fôring fra innsett – til lamming
- Fôring etter lamming
- Støttefôring av spedlam/kopplam
- Oppfôring av ikke slaktemodne lam på høsten

Tabell 5: Antall kontrollerte søyer og gjennomsnittlig besetningsstørrelse, fylkesvis

Fylke	Kontrollerte søyer per 1.jan	Prosent av totalt innmeldte søyer [1]	Endring søyer 06/07, %	Totalt antall vinterfôra sauer per fylke per 1 januar [2]	Kontrollerte søyer av totalt antall søyer, % [3]	Gjennomsnittlig besetnings-størrelse
Østfold	1 183	0,4	26,7	4 749	24,9	51,4
Akershus	2 977	1,1	-3,5	9 755	30,5	76,3
Hedmark	20 140	7,11	-3,2	56 340	35,7	85,0
Oppland	32 349	11,5	-3,7	107 571	30,0	75,8
Buskerud	18 084	6,4	-8,7	44 224	40,9	78,3
Vestfold	1 380	0,5	-20,9	4 135	33,3	46,0
Telemark	7 947	2,8	-6,0	26 925	29,5	69,7
Aust- Agder	4 099	1,5	-9,3	14 743	27,8	66,1
Vest- Agder	6 531	2,3	-8,6	24 340	26,8	59,9
Rogaland	45 010	16,0	-3,8	204 862	21,9	82,7
Hordaland	26 311	9,3	-2,6	103 332	25,5	50,6
Sogn og fjord.	23 789	8,4	-2,4	96 465	24,7	53,1
Møre og romsd.	13 470	4,8	-2,8	63 825	21,1	54,1
Sør Trøndelag	18 050	6,4	2,9	64 652	27,9	98,1
Nord Trøndelag	14 081	5,0	-7,4	39 962	35,2	88,0
Nordland	28 047	9,9	2,2	93 759	29,9	104,7
Troms	15 865	5,6	-2,8	53 969	29,3	98,5
Finnmark	2 803	1,0	-13,5	11 453	24,5	93,4
Totalt	**282 142**	**100**	**-3,3**	**1 025 144**	**27,5**	**73,5**

Tabell 2: Historisk utvikling av lammetall, korrigert høstvekt og korrigert avdrått per para søye								
År	Totalt fødte lam	Levendefødte lam	Lam om høsten [1]		Tilvekst fødsel-høst (g/dag)	Korrigert høstvekt (kg) [2]	Korrigert avdrått (kg) [2]	
			Uten kopplam	Kopplam			Uten kopplam	Med kopplam
1990			1,55			43,8	67,8	
1991			1,54			42,7	65,7	
1992			1,53			41,7	63,8	
1993			1,54			44,4	68,4	
1994			1,55			43,7	67,7	
1995	1,86	1,79	1,54		276	42,9	66,1	
1996	1,86	1,80	1,54		275	42,8	65,9	
1997	1,86	1,80	1,55		271	43,4	67,3	
1998	1,87	1,81	1,54		267	42,5	65,4	
1999	1,89	1,83	1,55		269	42,2	65,4	
2000	1,90	1,84	1,58	0,05	274	44,2	69,9	71,9
2001	1,93	1,87	1,59	0,05	271	43,8	69,8	71,9
2002	1,93	1,87	1,6	0,05	276	44,5	71,0	73,0
2003	1,96	1,89	1,6	0,05	270	43,7	69,9	72,2
2004	1,98	1,90	1,63	0,06	278	44,8	73,0	75,6
2005	2,00	1,92	1,62	0,06	281	45,1	73,2	75,6
2006	2,05	1,97	1,63	0,07	276	44,5	72,5	75,3
2007	2,05	1,97	1,64	0,07	275	44,4	72,6	75,8
2008	2,07	1,98	1,63	0,08	283	45,5	74,2	77,6

Kopperinnhold i fôr til sau

- Sau er utsatt for kopperforgiftning, de har langt mer effektivt opptak enn andre drøvtyggere
- Normene til storfe oppjustert i 2005
- Felleskjøpet lanserte nytt kraftfôrsortiment til sau våren 2006, med et kopperinnhold tilpasset sau

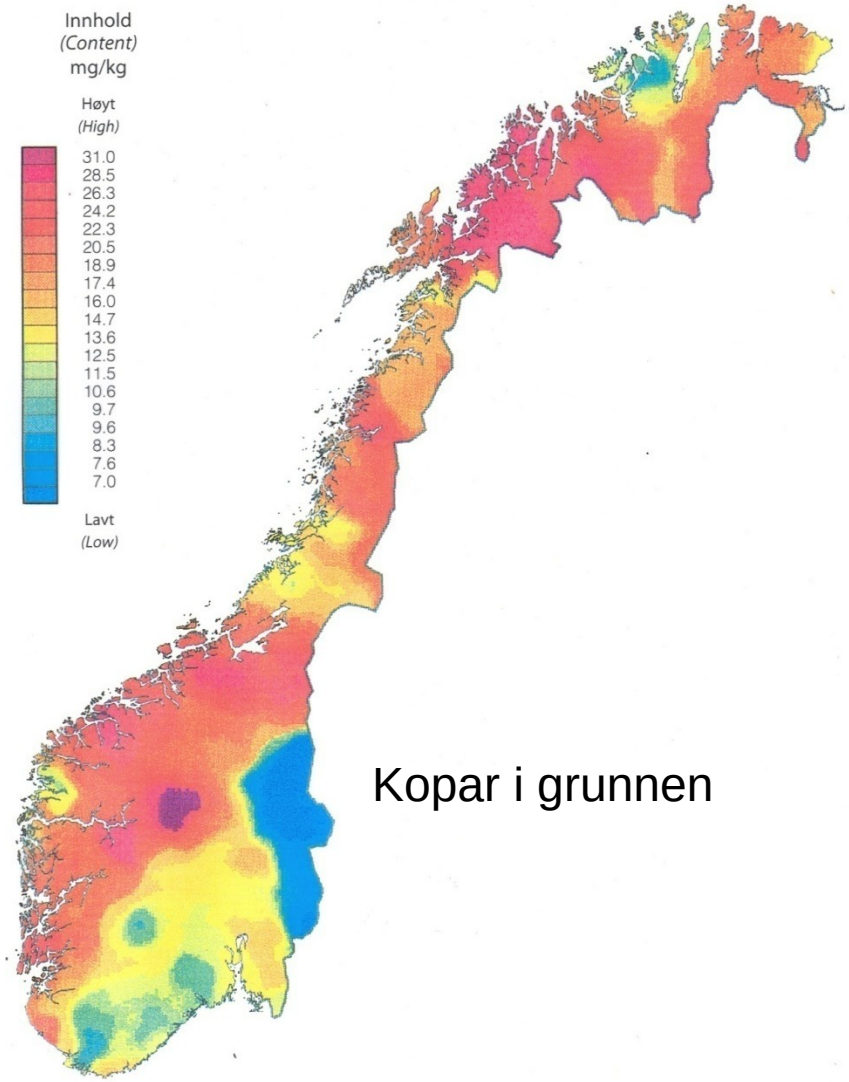

Kopar i grunnen

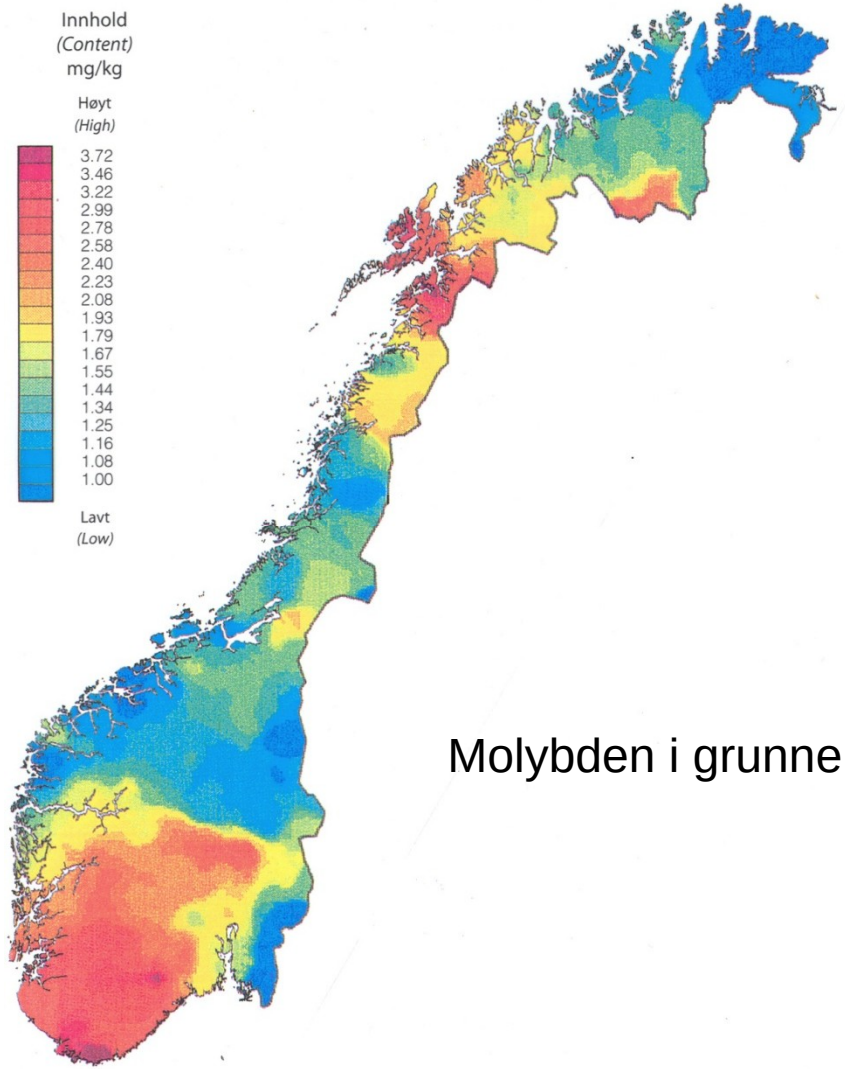

Molybden i grunnen

Kraftfôr sortiment til sau

- FORMEL Sau – kraftfôret til søyer og livlam
- FORMEL Lam – til intensiv oppfôring av lam
- FORMEL Kalv/FORMEL Mysli Start til støttefôring av spelam

- NY: FORMEL Sau Fiber (h 2008) til voksen sau gjennom vinteren og til intensiv oppfôring i lamminga

Fôring fra innsett på høsten – til paringa

- Livlamma bør settes inn tidligere enn voksen sau for å opprettholde tilvekst framover høsten
- 0,5 – 0,6 kg kraftfôr kan være et utgangspunkt til livlamma (0,3 -0,5 til 1 ½ åringene i dårlig hold)
- Søyene skal sorteres etter hold og alder
- Voksen sau i godt hold kan klare seg på grovfôr og mineraltilskudd (30 – 50 gram per sau/dag avhengig av type mineraltilskudd)
- Noe kraftfôr kan være aktuelt i forbindelse med ”Flushing” paringa - for å oppnå positiv energibalanse

Fôring fra paring til 8 uker før lamming

- Fôrstyrken i paringstida opprettholdes til 3 uker etter paring - da dette sikrer at flere egg fester seg i børen og lammetallet øker til våren
- I perioden 3 uker etter paring til 8 uker før lamming bør en justere holdet på søyene til ønsket nivå
- Tynne søyer bør gis litt kraftfôr (0,2 - 0,4 kg) slik at de får bygget opp kroppsreserver
- Søyer i normalt hold vil kunne dekke vedlikeholdsbehovet fra godt grovfôr
- Svært feite søyer kan med fordel slankes noe fram til 1.mars

Husk mineraler og vitaminer!

- Sau skal ha tilgang på saltslikkestein
- Kvit stein er kopperfri
- Rød stein inneholder kopper

- Sau som får lite eller ikke noe kraftfôr skal ha mineraltilskudd f.eks 30 - 50 gram Pluss Multitilskudd Sau (pellets)
- FORMEL Sau og FORMEL Sau Fiber er de som er godkjent brukt til sau (jamfør kopperinnhold)

Fôring av livlamma fram til lamming

- Livlamma skal vokse og utvikle seg mye utover vinteren
- God fôring fra innsett på høsten og fram til lamminga vil forebygge lammingsproblemer
- Livlamma skal fôres slik at de kan bære fram 2 lam til våren
- Fri tilgang på grovfôr + 0,4 - 0,6 kg FORMEL Sau pr dag gir et godt grunnlag
- Livlamma trenger et proteinrikt kraftfôr
- FORMEL Sau vil sikre proteinbehovet til tilvekst

Opptrapping mot lamming
(siste 8 ukene før lamming)

- Søyene grupperes etter fostertall (fostertelling) eller hold
- Dette gjør det enklere med en målrettet oppfôring
- 70 % av fosterveksten skjer de siste 6 ukene før lamming

  → Energi- og proteinbehovet øker betydelig

  → Vektauken på fostra tar plass i bukhula

  → Evnen søya har til å ta opp grovfôr reduseres

- Søyer med tvillingfostre i slutten av drektighetstida har et energibehov tilsvarende 2 ganger vedlikeholdsbehovet

Viktige momenter i oppfôringa

- Viktig med en god oppfôringsstrategi
- Underfôring med energi øker faren for ketose, og søya vil ha mindre kroppsreserver å mobilisere etter lamming → redusert mjølkeproduksjonen
- Omgruppering, klipping, bråe endringer i fôringa skal ikke forekomme de siste 6 ukene før lamming da dette øker farene for ketose og mjølkefeber

FORMEL Sau

- Høgt innhold av E-vitamin styrker immunforsvaret og forebygger mastitt
- Høgt proteininnhold og god proteinkvalitet sikrer proteinbehovet i opptrappingsfasen, og sikrer høg mjølkeproduksjon etter lamming
- FORMEL Sau har svært god smak (Crina, mye salt og melasse)

Kraftfôrmengder til sau fra paring til lamming

Periode	Kg FORMEL Sau i tillegg til godt grovfôr etter appetitt til:			Kommentar
	Livlam	2-åringer	Voksne søyer	
Fra paring til ca 8 uker før lamming	0,4 - 0,6 kg	0,2 - 0,4 kg*	0 - 0,3 kg*	Reguler kraftfôrmengden etter holdet
Fra ca 8 uker før og frem til lamming	0,4 - 0,6 kg	ca 0,5 - 0,7 kg	ca 0,5 – 0,6 kg	Juster individuelt etter hold

* Husk mineraltilskudd

Fôring etter lamming

- Viktig med smakelig grovfôr etter lamming
- God fôring etter lamming = god mjølkeproduksjon
- Det er vanlig å gi kraftfôr etter antall lam
- Søyer i normalt hold kan mobilisere ca 0,5 forenhet pr dag

- Men ved innefôring lenger enn 14 dager bør en ta sikte på å dekke hele energibehovet ved å øke kraftfôrmengdene

- Søyer som kommer i for stor underdekning på energi reduserer mjølkeproduksjonen = dårligere tilvekst på lamma

Kraftfôrmengder etter lamming

Antall lam	FORMEL Sau, kg	Kommentar
Ett	0,5	Juster etter grovfôrkvaliteten
To	1-1,5	Reguler etter grovfôrkvaliteten og lengden av innefôringsperioden
Tre	1,5	Gi maksimum 0,4 kg kraftfôr pr. fôring

Overgangen til beite

- Ved beiteslipp må grasveksten ha kommet i gang slik at søya kan dekke energibehovet til mjølkeproduksjonen
- Unngå å slippe dyra på vårbeite ved dårlig vær da dette kan redusere tilveksten på lamma og øke farene for jurbetennelse på søyene
- Overgangsfôring med kraftfôr kan være aktuelt for å sikre at mjølkeproduksjonen opprettholdes i overgangen til vårbeite
- God forsyning av mineraler og E-vitamin i lammeperioden vil forebygge jurbetennelse og graskrampe ved beiteslipp

Støttefôring av lamma

- Aktuelt ved lang innefôringsperiode, til trillinglam og tvillinglam unna åringer
- Vil sikre høgere tilvekst på lamma, og er spesielt aktuelt i besetninger med store lammetall
- Enklere og billigere å støttefôre med kraftfôr enn å bruke mjølkeerstatning
- Viktig at lamma får kraftfôr fra første leveuke, i egen avskjermet del av bingen
- Opptaket av kraftfôr er lågt de første ukene, og først ved 3 ukers alder øker kraftfôropptaket betydelig

Støttefôring

- Viktig med et proteinrikt og smakfullt kraftfôr til lamma
- FORMEL Kalv eller FORMEL Mysli Start: Smakelig kraftfôr spesielt laget for unge drøvtyggere
- FORMEL Lam kan også brukes
- Det kan være aktuelt å holde søyer med trillinglam og åringer med tvillinglam litt lengre på vårbeite for å sikre at lamma er robuste nok til å tåle en sommer i fjellet

FORMEL

FORMEL Lam

- Spesiallaget til intensiv oppfôring av lam
- Overtok bruksområdet til FORMEL Fiber
- Høgt fiberinnhold og riktig fiberkvalitet sikrer vommiljøet ved intensiv oppfôring
- Mineralinnhold som forebygger mot urinstein
- God smakelighet sikrer høgt fôropptak
- Høgere proteininnhold – viktig for å sikre god klassifisering
- Kan gis etter appetitt

Oppfôring av ikke slaktemodne lam på høsten

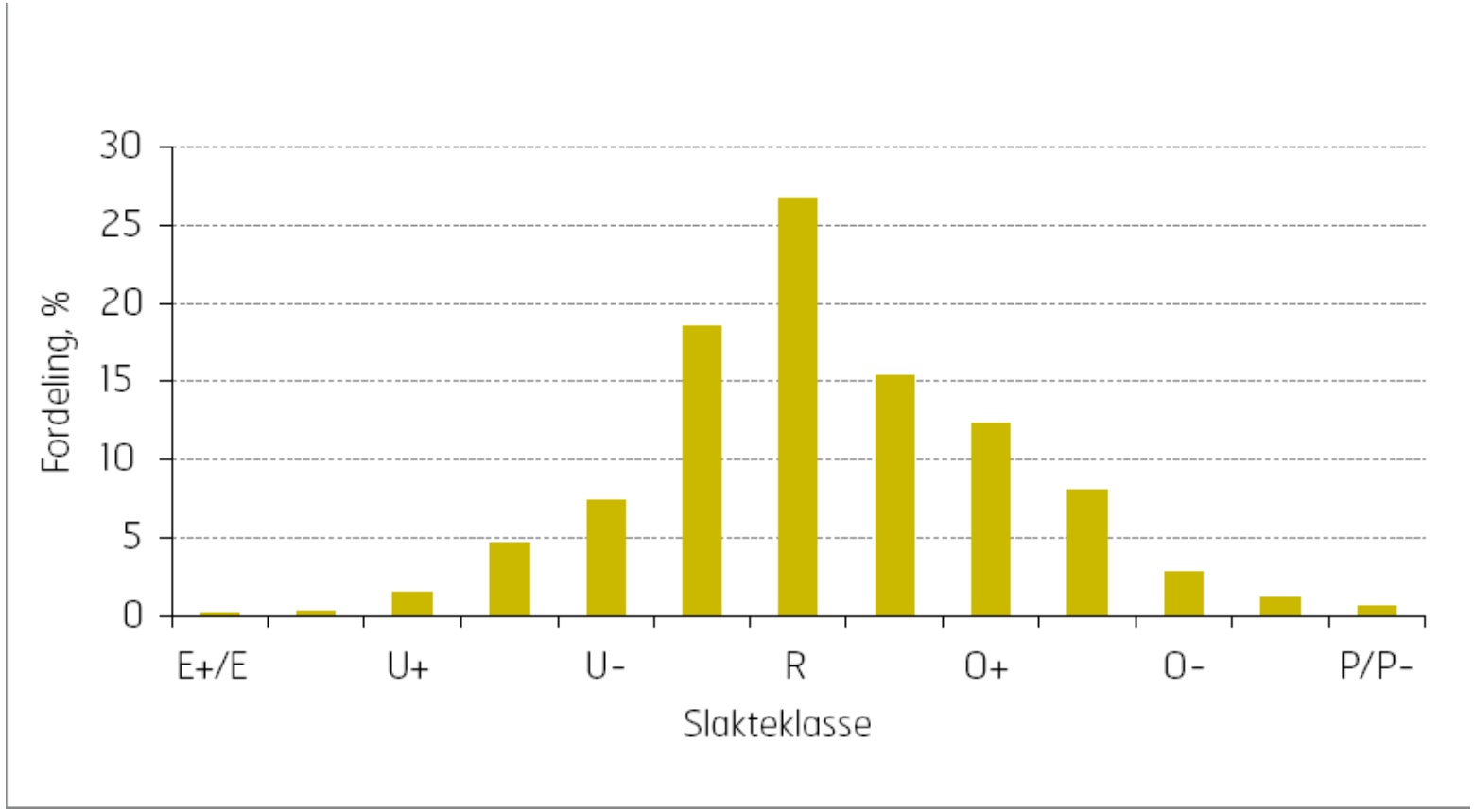

SLAKTERESULTATER

Figur 15: Historisk utvikling av slaktevekt

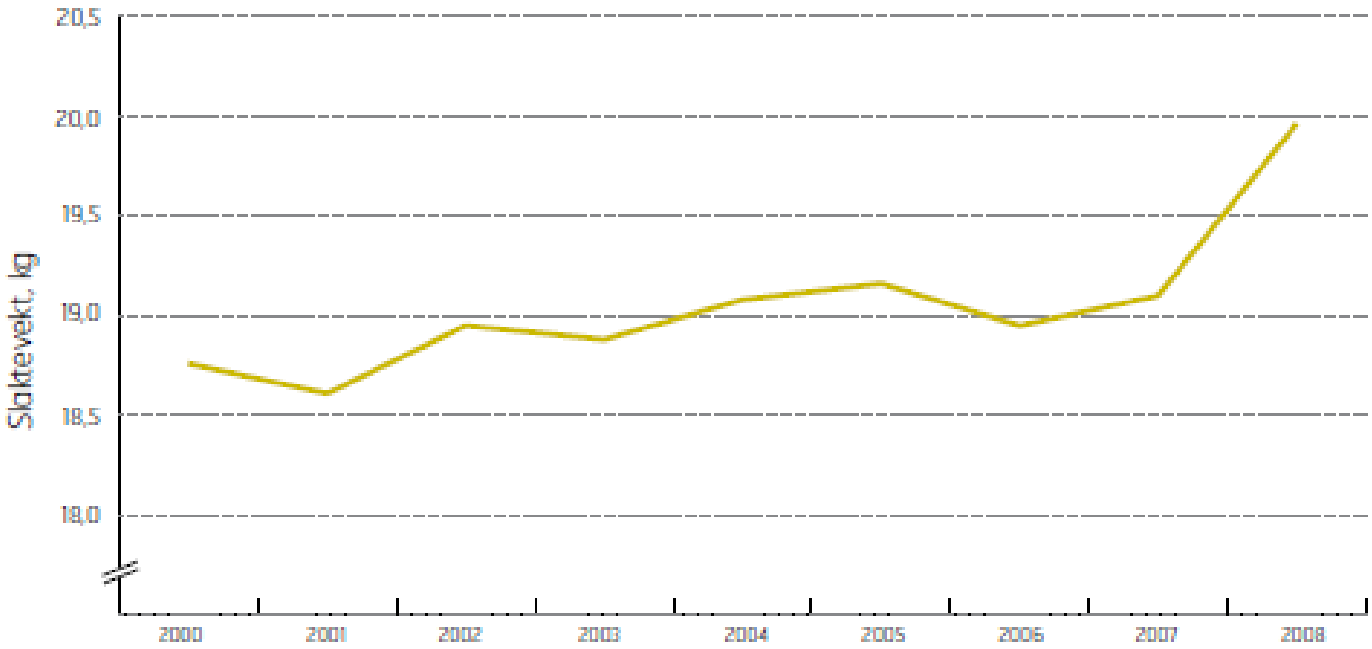

Figur 14: Historisk utvikling av korrigert avdrått (uten kopplam)

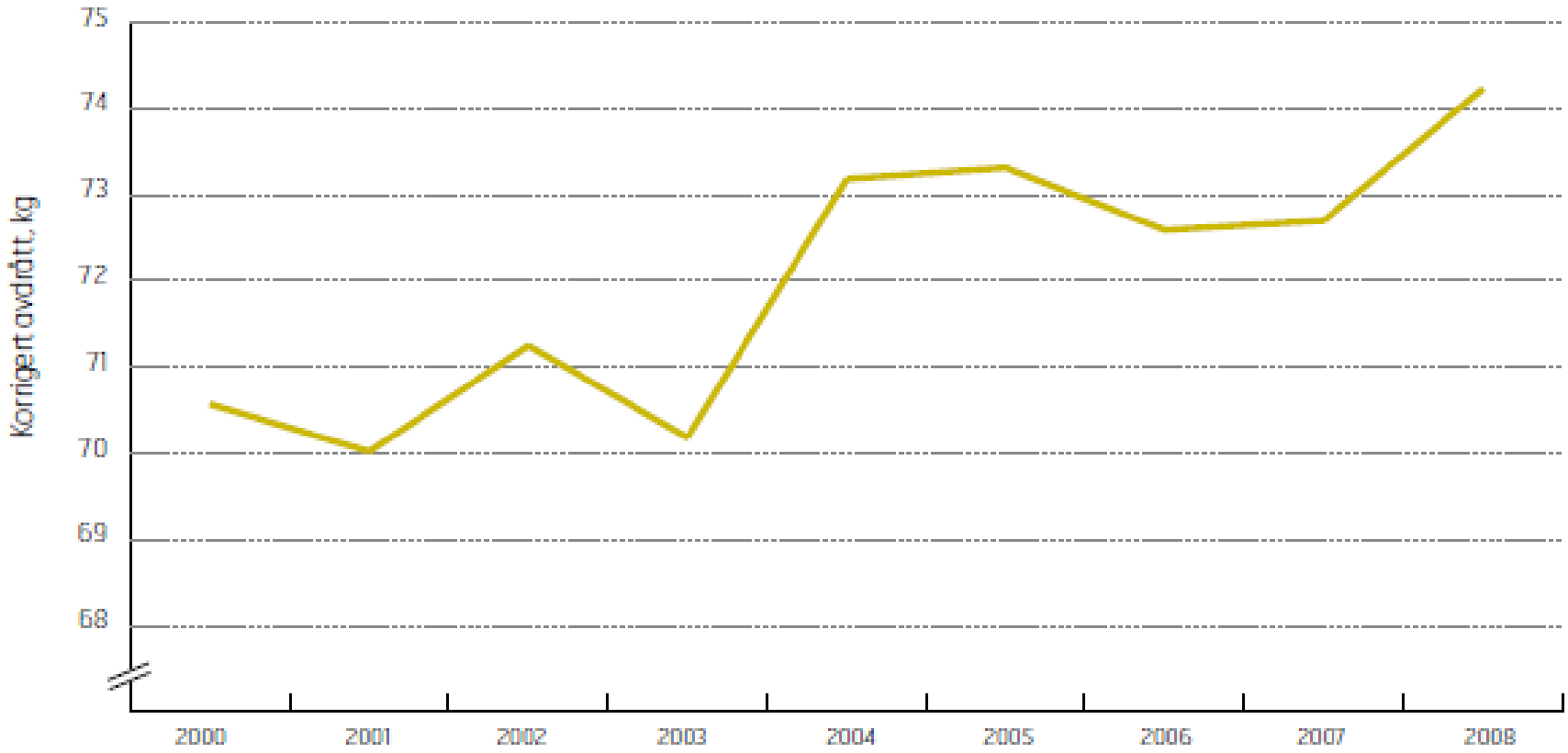

TILVEKST OG HØSTVEKTER Høst 2008

Tabell 10: Høstvekter og tilvekst, fylkesvis						
Fylke	Høstvekt, kg	Korr.høstvekt, kg	Gj.alder høstvekt	Fødsel - vår, g/dag	Vår - høst, g/dag	Fødsel - høst, g/dag
Østfold	40,4	44,4	128,9	316	264	278
Akershus	41,9	42,3	143,3	316	241	259
Hedmark	42,0	44,6	134,6	310	271	278
Oppland	43,5	44,9	139,3	321	263	280
Buskerud	43,8	46,0	136,0	326	269	288
Vestfold	41,5	43,7	136,5	326	250	270
Telemark	43,5	44,3	141,7	313	256	274
Aust-Agder	41,8	41,9	144,7	321	233	258
Vest-Agder	43,3	44,0	142,1	345	239	272
Rogaland	44,1	45,6	139,3	356	251	284
Hordaland	46,5	46,3	145,7	346	260	287
Sogn og Fjordane	46,2	46,2	145,2	341	257	287
Møre og Romsdal	44,8	44,6	145,5	338	260	277
Sør-Trøndelag	45,0	46,6	138,6	322	279	291
Nord-Trøndelag	43,3	44,7	139,2	320	263	277
Nordland	44,3	46,5	136,4	312	287	291
Troms	42,8	45,1	135,7	303	278	281
Finnmark	43,0	46,0	132,9	287	263	287
Landet	44,2	45,5	139,7	332	262	283

Kvalitet på lammeslakta viktig

- For bondens økonomi
- For slakteria sin økonomi
- Omdømmet til saueholdet står og faller mye på at en må levere kvalitet
- Innføringa av tilskudd til lammeslakt har også bidratt til økt fokus på kvalitetslam
- For inneværende år utbetales det 179,- i lammetilskudd for lam i slakteklasse O og bedre.
- O- utbetales med kroner 63,- per lam
- P klassene får ikke tilskudd

Fôrforbruk/økonomi

Startdato 20/9, vekt 30 kg

Sluttvekt 45 kg (19 kg sl.vekt) Inkl lammetilskudd

Sl.dato	Tilv. g/dag	FEm kraftfôr	FEm totalt	DB kr
25/10	429	29	51	339 (500)
20/11	246	46	84	290 (450)
10/1	134	61	130	234
1/3	92	74	174	182

Høg tilvekst

Det går mer kraftfôr ved svak fôring

Hva gjøres ved sankinga?

- Veie og vurder hvert lam i forhold til hold og slaktemodenhet
- Oppfôringsstrategi avgjøres utfra følgende kriterier

a) Tilgang og kvalitet på høstbeite på gården?

b) Antall ikke slaktemodne lam (antall under 40 kg?, antall under 35 kg?)

c) Sorter lamma etter behovet for tilvekst

d) Lam under 36 kg bør settes inn i fjøset på intensiv oppfôring da disse vil ha problemer med å oppnå slaktemodenhet på høstbeite

Oppfôringsstrategi

- Lam fra sommerbeite over 45 kg – vurder hold – slaktes!?
- Slaktelam 36 – 45 settes på godt høstbeite og plukkslaktes hver 14 dag
- Slaktelam under 36 kg bør settes inn på intensiv oppfôring
- Livlamma skal ha det beste beitet. Sett de inn i fjøset når beitekvaliteten begynner å bli dårlig.

Hva er godt høstbeite?

- Håbeite kan gi god tilvekst fram til frosten kommer- dårlig etterpå (skiftebeite)
- Raps gir god tilvekst – bør tilbys sammen med håbeite
- Raigras vil holde kvaliteten utover høsten også etter frostnetter (skiftebeite)
- Tilleggsfôring me rundballer eller kraftfôr kan fungere godt
- Kraftfôr i langtro (0,6 -0,8 kg per lam/dag) kan sikre jamn tilvekst selv om beitene er moderate

Arealkrav på beite

- Avhengig av mengde gras og type

Beitetype	Tilrådd areal
Raps + hå	0,1 + 0,1 da
Raigras	0,2 da
Hå	0,3

Forsøk har vist at rapsbeite + håbeite kan øke tilveksten med over 100 gram/dag (398 g/dag mot 264 g/dag for håbeite)

Intensiv oppfôring med kraftfôr – gir god økonomi

- Utnytter fjøset før voksensauen skal inn for vinteren
- Tilvekster på 350 -500 gram per dag, dvs 10 – 14 kg på en måned
- Krever ikke eteplass til alle samtidig – gir dermed god plassutnyttelse
- Anbefal grovfôr med struktur til intensiv oppfôring – forebygger diare
- Gi lamma grovfôr et døgns tid før en setter inn appetittautomaten med FORMEL Lam – følg med!
- Lamma trenger mye rent vann for å vokse optimalt

For at vomma skal fungere - sikre nok fiber

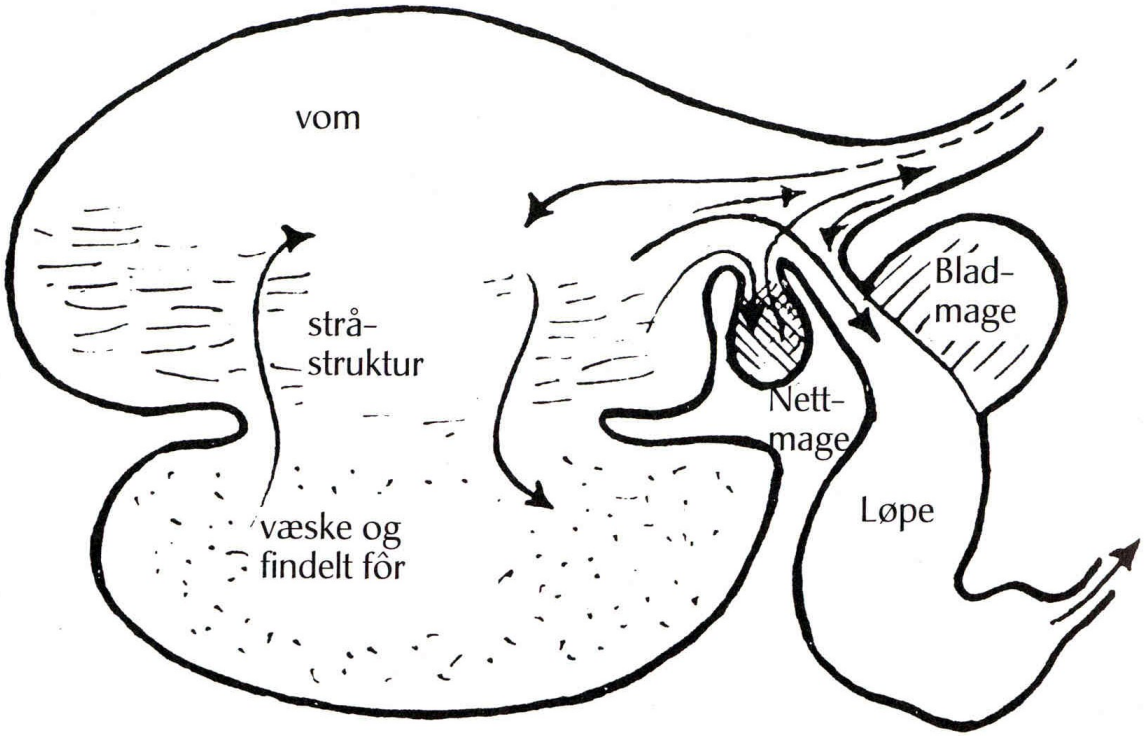

Drøvtyggermagen med de forskjellige mageavsnitta

Noen råd vedr intensiv oppfôring

- FORMEL Lam er utviklet til intensiv oppfôring. Sikrer nok fiber og protein i rasjonen – forebygger urinstein.
- Skill vêrlam og søyelam ved innsett
- Unngå slakting av vêrlam i perioden 15 nov -1 februar
- Vekta på lamma er det viktigste kriteriet for økonomien
- Økt vekt gir økt klassifisering, men pass opp for fett
- Følg opp vektutviklinga/tilvekst og plukkslakt dyra hver 14 dag
- Behandling mot pulpanyre anbefales

Også aktuelt med moderat oppfôring inne

- Krever eteplass til alle lamma samtidig
- Aktuelt å gi 0,8 – 1,0 kg FORMEL Lam eller FORMEL Sau per lam/dag fordelt på minst tre tildelinger
- Kan ved disse kraftfôrmengdene oppnå 250 – 300 gram per dag, eller ca 8 kg på en måned

Økonomi i oppfôringa

- Tommelfingerregel for økonomi i oppfôringa

1. Normalt minst 10 kg vektøkning på en mnd	4 kg x 40,- per kg	160,-
2. Gjennomsnittlig tilskudd 16,- per kg	4 kg x 16,- per kg	+ 64,-
3. Kraftfôrforbruk på ca 1,5 kg/dag	45 kg kraftfôr x 3,0,- per kg	- 135,-
4. Oppnå klasse O og bedre lammetilskudd		+ 179
Forenkla dekningsbidrag per lam*		= 339

* Grovfôr kostnad kommer i tillegg

Oppsummering

- Felleskjøpet har et komplett sortiment til sau
- Vi har god kompetanse om sau i organisasjonen
- Økonomien i sauholdet er i en positiv utvikling
- Strukturendring er i gang i sauholdet og en kan forvente oppbygging av større besetninger i tida framover
- Kvalitetsutviklingen på lam har de siste åra hatt en svært positiv utvikling

Takk for meg ☺